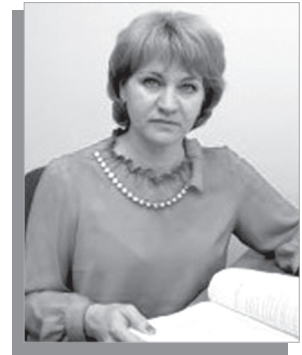

DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-65
УДК 336.719

М. В. ІВАЩЕНКО

кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри економічної теорії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: m.v.ivaschenko@nlu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-1783>

ЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ СВЯТКУВАНЬ У НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІКАХ¹

У статті простежено наслідки для економіки неробочих святкових днів. Систематизовано різний вплив на галузі безперервного виробництва, сферу послуг і роздрібну торгівлю та інші галузі. Простежено зростання рівня цін у зв'язку з надмірним попитом. Узагальнено оцінки втрат національних економік від додаткових вихідних. Обґрунтовано роль продуктивності праці, яка компенсує втрати від скорочення робочого часу.

Ключові слова: економіка свята, сфера послуг, продуктивність праці, нераціональний обмін ресурсами.

JEL Classification: A13, D12.

Постановка проблеми. Як у наукових статтях, так і в засобах масової інформації тривалий час точаться суперечки про вплив існуючої кількості свят в Україні на її економічний розвиток. При цьому ми зустрічаємо думки як про те, що державних свят забагато, так і про те, що добробут економіки більше залежить від продуктивності праці, ніж від кількості відпрацьованих людино-годин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем впливу державних свят на національну економіку здійснюють як закордонні, так і вітчизняні науковці [1–22]. Серед зарубіжних учених слід виділити Ентоні Гілла (Anthony Gill) і Майкла Томаса (Michael Thomas) з аналізом соціально-

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Соціально-економічна модернізація України та формування інноваційної моделі розвитку» (номер державної реєстрації 0111u000961).

© Іващенко М. В., 2022. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

економічних аспектів існуючого інституту дарування [9], Грега Якурчі (Greg Iacurci), який дослідив зміну індексу споживчих цін у США під впливом різдвяного підвищення попиту [12], Пола Гаррісона (Paul Harrison), який відстежив міжнародні неформальні організації та рухи протистояння конс'юмеризму [13]. Але серед вітчизняних дослідників ця проблема не знайшла достатнього висвітлення, у науковій літературі простежуються лише окремі факти й уривчастий аналіз економічних ефектів святкування.

Формулювання цілей. Метою статті є розкриття основних економічних ефектів, що виникають унаслідок зміни закономірностей економічних відносин у результаті наявності державних свят.

Виклад основного матеріалу. Якщо звернутися до традицій України, то очевидно, що найбільше свят припадає на зимовий час, який часто називають «від Миколая до Масляної», – це специфіка землеробської культури, коли на літній період припадає основний обсяг роботи, а взимку наявний вільний час дозволяє святкувати. Свята взимку розраджують людей, допомагають пережити декілька місяців без достатньої кількості сонячного світла.

Чи дійсно саме наявність в Україні багатьох державних свят заважає стати їй багатою, заможною та розвиненою країною?

Одразу слід зауважити, що під час державних свят зупиняється не вся економіка. Заводи, які виробляють важливий експортний товар (наприклад, метал), працюють цілодобово, не зупиняються і являють собою безперервне виробництво (continuous production). Технологічний процес такого виробництва передбачає організацію безперервного виробництва продукції у вигляді окремих виробничих підрозділів або підприємства в цілому.

Безперервний характер виробництва зумовлений використанням специфічних технологій, які мають місце в енергетичній, хімічній, харчовій та інших галузях; однорідністю основної продукції, як у металургійній галузі; важливістю безперебійного забезпечення населення певним продуктом. Безперервність означає, що виробництво працює без зупинок і не потребує частого технічного обслуговування, як, наприклад, доменні печі, які зупиняють один раз на 4–10 років.

Під категорію «безперервне виробництво» потрапляє ціла низка українських галузей, наприклад, металургійна – одна з основних експортних галузей нашої країни. Металургія України представлена сукупністю підприємств і організацій гірничо-металургійного комплексу, до складу якої входять підприємства чорної та кольорової металургії, гірничо-збагачувальні комбінати, феросплавні заводи, збагачувальні фабрики, коксохімічні заводи та підприємства, що виробляють металопродукцію.

Отже, підприємства безперервного виробництва продовжують працювати в повному обсязі, не зважаючи на державні свята.

Крім зазначених галузей, на свята працює переважна частина сфери послуг. Навіть більше, коли на свята частина економіки справді зупиняється, то сфера послуг отримує додаткові можливості для розвитку.

Свята створюють певну мотивацію для активної роботи в будній день, що дозволить заробити на відпочинок і подарунки. Фактично на свята припадає період найактивніших витрат домогосподарств, у тому числі й заощаджень, зроблених у попередні періоди [1].

Під час свят працюють транспорт, супермаркети, значить працюють склади, магазини, аптеки, заклади харчування, служби доставки. А відпочинок, туризм, роздрібна торгівля отримують у декілька разів більше оборотів, ніж зазвичай. Суттєво збільшуються обсяги та вартість деяких послуг, наприклад, таксі, дитячих розваг тощо.

Економіка розвинених країн – це сервісна, постіндустріальна економіка, у якій саме третинний сектор відіграє переважне значення. Сектор послуг представлений такими видами діяльності, результат яких не набуває матеріального втілення, але які при цьому сприяють процесу виробництва, покращуючи продуктивність. До послуг належать фінансова і банківська діяльність [2], транспорт, оптова і роздрібна торгівля, страхування, інформаційна галузь, медицина, освіта, індустрія розваг тощо.

Свята переключують економічну активність населення на ті сегменти, яким менше уваги приділяється в будні. Насамперед ідеться про сфери торгівлі та розваг. Маркетологи знають, що в передсвяткові дні зростають продажі і, орієнтуючись на економічну поведінку споживачів, використовують цю тенденцію для підвищення обсягів продажу. Аналогічним чином завантажуються ресторани, кафе, клуби, кінотеатри тощо.

Зазвичай свята передбачають збільшення обсягів покупок, пов'язаних із продуктами харчування, напоями, подарунками. Простежимо збільшення обороту роздрібною торгівлі в Україні в новорічні свята на основі даних табл. 1, де представлено зміну обороту в грудні по відношенню до листопада протягом 2017–2020 рр.

Таблиця 1

Оборот роздрібною торгівлі (грудень до листопада 2017–2020 рр.)

Періоди для порівняння	Оборот роздрібною торгівлі
Грудень до листопада 2020 р., %	120,0
Грудень до листопада 2019 р., %	118,7
Грудень до листопада 2018 р., %	119,1
Грудень до листопада 2017 р., %	122,2

Джерело: складено за [3].

З табл. 1 видно, що оборот роздрібної торгівлі в період новорічних свят збільшується в середньому на 20%.

Така тенденція притаманна не тільки українській економіці. У Німеччині передріздвяні місяці приносять продавцям найбільший роздрібний оборот. Листопад і грудень забезпечують до 15% загального доходу, а на деякі види товарів прибуток збільшується до 100% у порівнянні із середніми показниками за попередні місяці [4].

У США чверть усіх особистих видатків відбувається під час різдвяного / святкового сезону покупок, а витрати в місяцях роздрібного продажу по всій країні можуть збільшуватись у грудні в порівнянні до листопада майже на 50%. У деяких секторах передноворічне зростання витрат було особливо великим, і в листопаді – грудні сплеск покупок склав 100% у книгарнях і 170% у ювелірних магазинах. Зайнятість в американських роздрібних магазинах зросла з 6 до 8 мільйонів за два місяці до Різдва.

Це ж спостерігається і в онлайнній торгівлі. Обсяг продажів Amazon у четвертому кварталі становить близько 30% загального річного обороту, або 8–10 млрд дол. [5].

Але існує й інший бік такого поживлення роздрібної торгівлі. Що стосується подарунків, то в дослідженні професора Єльського університету Джоеля Вальдфогеля (Joel Waldfogel) доводиться, що дарування подарунків – це нераціональний обмін ресурсами. А в своїй книзі «Чому ми не повинні купувати подарунки на свята» він оцінив економічні втрати від традиції в 25 млрд дол. на рік [6].

Професор Вальдфогель стверджував, що дарування подарунків породжує значну соціальну неефективність (виражається в безповоротній втраті), оскільки ми часто даруємо подарунки, яких інші люди не хочуть. Крім того, ми витрачаємо надмірну кількість часу в торгових центрах, купуючи ці небажані предмети, – час, який можна витратити більш продуктивно. Цей подарунок є безповоротною втратою, оскільки матеріальні ресурси та праця, які були використані для його виготовлення, не приносять жодної цінності, і ці ресурси можна було б використати деінде з більшою ефективністю для суспільства. У результаті для економіки загалом витрати на подарунки стають «мертвим вантажем».

Незадоволеність отриманими подарунками підтверджується тим фактом, що перший тиждень нового року в США до магазинів повертається близько 5,8 млн покупок. Таке масове повернення товару оцінюється більш ніж у 260 млрд дол. Але в той же час близько 70% онлайн-покупців зробили додаткові покупки при поверненні товару в магазини і близько 45% – при обробці повернення на сайті магазину [7].

Аналогічна ситуація з подарунками і в Європі. В онлайн-опитуванні 2016 р. 15% респондентів були незадоволені своїми подарунками, а 10% навіть не могли згадати, що саме їм подарували. 25% респондентів заявили, що подарували їх іншим, 14% продали подарунки, 10% спробували повернути їх у магазин, а 5% повернули подарунок кур'єру [8]. Також зазначається, що дехто віддає небажані подарунки на добротинність, а дехто просто викидає.

Водночас, незважаючи на явну неефективність дарування подарунків, ця культурна традиція зберігається. У своїй класичній роботі «Подарунок» відомий антрополог Марсель Мосс (Marsel Moss) зазначив, що дарування подарунків – це тип обміну, який є майже універсальною культурною практикою в усіх суспільствах, незалежно від часу чи місця. Слід розглядати дарування подарунків не як одноразовий обмін марними речами, а як постійну практику взаємності, яка розбудовує і покращує соціальні мережі та сприяє довірі між людьми. Соціальні мережі та довіра є важливими для мирних суспільств і надзвичайно важливими для нормального функціонування ринкової економіки. А отже, дарування святкових подарунків є культурною нормою капіталізму, що забезпечує людей надмірним споживанням, але в той же час зберігає економіку на плаву. У новинах після «Чорної п'ятниці» і в грудні завжди зазначається, що роздрібні продажі різдвяного сезону допомагають багатьом підприємствам залишатися в бізнесі [9].

Окрім подарунків, сплеск покупок пов'язаний з продуктами харчування. Загальносвітовою є проблема харчових відходів, яка особливо загострюється під час різдвяних свят. Громадська організація ReThink наводить такі факти про продовольчі відходи у світовому масштабі: щороку 1,3 млрд тонн харчових продуктів на суму понад трильйон євро у світі викидається; 30% сільськогосподарських земель і 25% прісної води використовуються для виробництва їжі, яка не буде спожитою; кількістю їжі, що викидається у Європі, можна було б нагодувати 200 млн голодуючих людей; у середньому ми втрачаємо 45% овочів та фруктів, 35% риби та морепродуктів, 30% зернових, 20% м'яса й молочних продуктів [10]. За оцінками Програми Організації Об'єднаних Націй з довкілля (ЮНЕП), від 8 до 10 відсотків глобальних викидів парникових газів пов'язані з відходами продуктів харчування.

Що стосується України, то, за підрахунками дослідників, в Україні на свята викидають їжу на суму від 470 млн до мільярда гривень [11].

Не дивно, що на тлі зазначеного у світі виник рух Zero waste (укр. Нуль відходів) – набір принципів, спрямованих на зведення до мінімальної кількості сміття за допомогою багаторазового використання предметів і речей та раціональну купівлю товарів.

Якщо розглядати час як економічний ресурс, то виходить, що час, який потенційно можна витратити на продуктивну роботу, ми переважно проводимо за столом, що пов'язано з особливостями процесу святкування.

Через зростання споживання неминуче зростають ціни на продукти через надмірний попит на них.

Індекс різдвяних цін (Christmas Price Index) є економічним індикатором, що розраховується американським банком PNC We Management. Згідно з розрахунками, у 2021 р. Індекс різдвяних цін виріс на 5,7% порівняно з допандемічним рівнем у 2019 р., що є найбільшим зростанням за вісім років. Індекс вимірює вартість усіх предметів у повному куплеті різдвяної пісні «12 днів Різдва». Ціна – наприклад, двох горлиць, п'яти золотих каблучок і 10 трубочок – зросла до 41 206 дол. із 38 994 дол. у 2019 р. Індекс не призначений для вказівки справжньої вартості домогосподарства на святкові подарунки, але відображає певну цінову динаміку [12].

В Україні індекси споживчих цін на товари та послуги також мають тенденцію до збільшення напередодні новорічних свят. За даними Держкомстату, щороку в листопаді та грудні (по відношенню до попереднього місяця) можемо спостерігати підвищення рівня цін на продукти харчування (табл. 2). Винятком є лише 2019 передпандемічний рік, у якому споживчі настрої мали пригнічений характер через загальносвітову невизначеність.

Таблиця 2

**Індекси споживчих цін на продукти харчування та безалкогольні напої
у листопаді – грудні 2014–2021 рр. (до попереднього місяця)**

Рік	Листопад	Грудень
2021	101,1	101,2
2020	101,4	101,7
2019	99,8	100,0
2018	101,3	101,8
2017	100,9	101,5
2016	101,0	101,6
2015	102,5	101,7
2014	101,3	104,0

Джерело: складено за [3].

Не дивно, що зазначені вище чинники стали одними з причин виникнення глобального руху «Нічого не купити на Різдво» (Buy Nothing Christmas). Він являє собою постійний протест і реакцію на локалізацію різдвяного сезону. Він розпочався неофіційно в 1968 р. з ігнорування комерційних аспектів різд-

вяного свята однією родиною, що переросло в міжнародний день протесту проти споживання. Головними мотивами учасників зазначеного руху є бажання врятувати суспільство або планету від нерозумного споживання, турбота про довкілля та невдоволення матеріальною несправедливістю [13].

Якщо державні свята охоплюють 3–4 дні, то українці можуть спланувати собі навіть невелику подорож. Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації, на різдвяні та новорічні свята спостерігається сплеск подорожей [14]. Поїздки на відпочинок передбачають широке використання транспорту (повітряного, залізничного, автомобільного і морського).

У першу чергу це стосується тих туристичних об'єктів, що пропонують зимові види дозвілля, – гірськолижних курортів, яких вдосталь представлено в українських Карпатах (Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області) [15].

За цьогорічними даними, на новорічно-різдвяні свята готелі показали рівень завантаження близько 100%. На Буковелі готелі у святкові дні були завантажені на 97% [16].

Одним із популярних курортів є Ворохта Івано-Франківської області. Новорічно-різдвяні свята цього року у Ворохтянській громаді провели близько 10 тис. туристів. Завантаженість місцевих готелів і приватних садиб у цей період становила майже 100%. Зазвичай на свята ціни на проживання, екскурсії, розваги та інші послуги є вищими, ніж в інші сезони, через великий наплив туристів. А вже з 10 січня їх знижують орієнтовно на 30% [17].

Такі подорожі тісно пов'язані з транспортними перевезеннями. Щороку «Укрзалізниця» на період масових новорічних і різдвяних свят призначає додаткові пасажирські поїзди. Для задоволення зростаючого святкового попиту на пасажирські перевезення цього року було додано 17 поїздів, ще двом потягам продовжено маршрут і чотирьом збільшено періодичність курсування. Крім того, залізничники зазначають, що продаж квитків збільшується на 20% на пікові дати зимових перевезень: 29, 30 грудня 2021 р. та 2, 8, 9 січня 2022 р. [18].

Розглядаючи зміни в економіці під час свят, слід згадати ще один ринок – фармацевтичний, оскільки аптечна торгівля також чутлива до періоду свят. Традиційно святкування супроводжується надмірним уживанням нездорової їжі та алкогольних напоїв, що, зокрема, призводить до суттєвого підвищення попиту на фармацевтичну продукцію [19].

Окремим питанням у дискусії про вплив свят на національну економіку є кількість таких свят в Україні порівняно з іншими країнами світу. Відомо, що в Україні існує 11 державних свят. Щоб оцінити, багато це чи мало, треба порівняти з іншими країнами. У деяких країнах державних свят більше, ніж в Україні: у Словаччині – 18, у Японії – 15, в Іспанії – 14, у Португалії – 13,

в Італії – 12, але при цьому вони є економічно розвинутими країнами. У Німеччині та Великій Британії святкових днів трохи менше.

Але щоб порівнювати кількість свят, треба мати на увазі ще й той факт, що робочий тиждень у європейців є коротшим. Згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку, у Нідерландах робочий тиждень становить 29,3 години, у Данії – 32,4 години, у Норвегії – 33,8 години, у Німеччині – 34 години, у Британії – 37 годин, а в Україні він є найдовшим у Європі, на рівні з деякими іншими країнами Центрально-Східної Європи – 40 годин [20].

Уперше в світі скорочення робочого тижня на загальнодержавному рівні відбулося в Об'єднаних Арабських Еміратах. Із січня 2022 р. робочий день в ОАЕ розпочинається о 7:30 і закінчується о 15:30, а в п'ятницю триватиме з 7:30 до 12:00. Залишок п'ятниці, субота та неділя тепер вважаються вихідними.

Але така різниця в обсягах робочого часу компенсується продуктивністю праці: за менший час житель країни Західної Європи виробляє більше товарів і послуг, ніж українець. Продуктивність праці ж здебільшого залежить від організації роботи та від використовуваного обладнання чи устаткування. Те саме стосується і кількості святкових днів: висока продуктивність праці компенсує втрати від зупинки виробництва. При цьому людина, яка добре відпочила, є щасливою та має вищу індивідуальну продуктивність праці.

Про те, що продуктивність праці може суттєво відрізнятись за країнами, свідчить рейтинг найпродуктивніших країн світу (The World's Most Productive Countries) (табл. 3).

Таблиця 3

Рейтинг країн за продуктивністю на людину

Позиція	Країна	Кількість відпрацьованих годин на рік	ВВП на душу населення, дол. США	Продуктивність на людину, за годину, дол. США
1	Люксембург	1427	120 962,20	84,77
2	Ірландія	1746	87 212,05	49,95
3	Норвегія	1368,7	67 978,72	49,67
4	Швейцарія	1495	70 276,55	47,01
5	Данія	1346	60 334,81	44,83
6	Норвегія	1399	59 469,08	42,51
7	Німеччина	1331,7	55 891,20	41,97
8	Австрія	1400	58 649,67	41,89
9	Ісландія	1435	58 512,65	40,78
10	Швеція	1424	55 027,37	38,64

Джерело: складено за [21].

На жаль, український показник продуктивності праці знаходиться значно нижче: 5 дол. США на людину-годину [22], а кількість відпрацьованих годин – 2002. Такий низький показник можна пояснити технологічною відсталістю виробництва, великою часткою тіньового сектора в національній економіці, а також низькою мотивацією працівників. А отже, саме підвищення продуктивності праці дозволяє отримати більший ВВП на душу населення і забезпечує високий загальний рівень життя населення.

Однією з особливостей української економіки є наявність досить великої кількості трудових мігрантів. У 2021 р., за даними Міжнародної організації з міграції, в Україні за кордоном офіційно працювали 1 167 000 українців, а з урахуванням нелегальної міграції це число зростає до 2,5–3 млн осіб. За даними Національного банку України, минулого року трудові мігранти переказали через онлайн-сервіс до України понад 525 млн євро. Під час свят, особливо різдвяних, українські заробітчани приїжджають в Україну або переказують родинам зароблені кошти, забезпечуючи приплив до країни вільно-конвертованої валюти.

Якщо ж оцінювати загальні втрати, які має економіка від додаткового вихідного дня, то, за деякими оцінками, він коштує українській економіці приблизно 2,5 млрд грн [23]. До того ж існує думка, що від «очікування на свята» працівники втрачають продуктивність, відповідно, економічний розвиток за таких умов сповільнюється.

Аналогічні підрахунки здійснюються і в інших країнах. У 2012 р. фахівці британського Центру економічних та бізнес-досліджень (Centre for Economics and Business Research – CEBR) підраховали, що свята коштують бюджету країни £19 млрд на рік (близько 30 млрд дол.), а отже, кожного вихідного дня економіка недоотримує 3,7 млрд дол. Додатковий вихідний, що супроводжувався святкуванням весілля принца Вільяма і Кейт Міддлтон у квітні 2011 р., за оцінкою уряду країни, коштував економіці 3,6 млрд дол. Тим не менш, уряд країни розглядає можливість запровадження додаткового державного свята, оскільки в Британії кількість свят є однією з найменших серед інших країн Європи.

Аналогічні наміри мають ще дві країни – Нова Зеландія та Австралія, ініціюючи збільшення кількості державних свят із 10 до 11.

У Китаї найважливішим святом є китайський Новий рік, під час якого майже повністю зупиняється промислове виробництво та інші сектори економіки. Це впливає не лише на економічні показники Китаю, а й на інші країни, які торгують із країною. Зокрема, простежується суттєве падіння експорту, що знаходить своє відображення на платіжному балансі Китаю. Проте, реформувавши свята, уряд розбив тривале святкування, збільшивши при цьому саму кількість вихідних з 11 до 12 днів на рік.

Кенія, яка у 2015 р. на честь візиту Папи Римського Франциска оголосила вихідний день, втрати від якого оцінено в 10 млн дол., а сам уряд був звинувачений у марнотратстві.

В австралійському штаті Вікторія у 2015 р. запровадили два додаткові святкові дні – з нагоди проведення фіналу чемпіонату Австралійської футбольної ліги та з нагоди Великодня. Додаткові прибутки від продажу квитків на спортивні заходи, сувенірної продукції, обслуговування туристів та інші доходи від проведення чемпіонату склали 312 млн дол., а втрати регіону через зупинку виробництв – 900 млн дол.

Однією з найбільших є кількість свят в Індії, де залежно від штату існує приблизно 21 святковий день на рік. Це призводить не тільки до втрат економіки через зупинку виробництва, а й до таких проблем, як, наприклад, дефіцит готівки в банкоматах через «банківські канікули». За підрахунками експертів Індійської індустріальної асоціації, які назвали свою батьківщину державою свят, країна щороку втрачає мільярд рупій (близько 25 млн дол.) [24].

Висновки. Таким чином, досліджувати економічні наслідки державних свят потрібно комплексно, зважаючи на безліч ефектів і наслідків, що ними спричиняються. З одного боку, свята призводять до суттєвого пожвавлення в окремих галузях економіки, збільшуючи товарообіг у них, і водночас майже не позначаються на безперервних виробництвах. З іншого боку, вони призводять до повної зупинки певної частини економіки та відповідно спричиняють втрати для неї. У масштабах національних економік ці втрати можуть сягати мільйонів доларів залежно від країни.

Проведене дослідження вказує на суттєве пожвавлення в роздрібній торгівлі, сфері послуг, туристичному та готельно-ресторанному бізнесі, але в той же час має місце підвищення загального рівня цін.

Самі традиції святкувань породжують суперечливі економічні наслідки – активну купівлю сувенірів і подарунків із витратою заощаджень, з одного боку, і нераціональний обмін ресурсами – з іншого.

Водночас надважливим є питання продуктивності праці в країні, високий рівень якої спроможний компенсувати втрати економіки від додаткових неробочих днів. Таким чином, зважена кількість свят не стане тягарем ані для домогосподарств, ані для національної економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іващенко М. В. Мотиви фінансової поведінки домогосподарств та вплив неекономічних чинників на її характер. *Проблеми системного підходу в економіці* : зб. наук. пр. Ін-ту економіки та менеджменту Нац. авіац. ун-ту. 2010. №4. URL: http://esteticamente.ru/ejournals/PSPE/2010_4 (дата звернення: 12.01.2022).

2. Механізми та інструменти регулювання структурних і функціональних трансформацій у фінансовому секторі та стратегія його розбудови : монографія / за заг. ред. О. І. Барановського. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 330 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.01.2022).
4. Аросев Г. Оборот рождественских продаж в ФРГ может превысить 100 млрд евро. *DW.com*. 2018. 07 листоп. URL: <https://www.dw.com/ru/оборот-рождественских-продаж-в-фрг-может-превысить-100-млрд-евро/a-46190279> (дата звернення: 26.01.2022).
5. Праздники и Амазон – Как заработать в самый жаркий 4 квартал? *Moneyhunters*. URL: <https://www.moneyhunters.biz/праздники-и-амазон-как-заработать> (дата звернення: 26.01.2022).
6. Waldfogel J. The Deadweight Loss of Christmas. *The American Economic Review*. 1993. Vol. 83. No. 5. P. 1328–1336.
7. В США потребители массово возвращают купленные подарки в интернет-магазины. *All Retail*. 2017. 09 янв. URL: <https://allretail.ua/ru/news/47970-v-ssha-potrebiteli-massovo-vozvraschayut-kuplennye-podarki-v-internet-magaziny> (дата звернення: 26.01.2022).
8. Экономика Рождества. *Knowledgr*. URL: <http://ru.knowledgr.com/18085120/ЭкономикаРождества> (дата звернення: 26.01.2022).
9. Gill A., Thomas M. Gift Giving Is Better for Society than Economists Think. *American Institute for Economic Research*. 2019. December, 20. URL: <https://www.aier.org/article/gift-giving-is-better-for-society-than-economists-think/> (дата звернення: 19.01.2022).
10. Food for Thought on Waste over Festive Season. *UN Environment Programme*. 2013. December, 23. URL: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/food-thought-waste-over-festive-season> (дата звернення: 19.01.2022).
11. Огромные суммы: сколько украинцы выбрасывают еды после новогодних праздников. *Companion UA. Новини українського бізнесу*. 2022. 09 янв. URL: <https://companion.ua/ohromnye-summy-skolko-ukrayntsy-vybrasyvaiut-edy-posle-novohodnykh-prazdnykov/> (дата звернення: 26.01.2022).
12. Iacurci G. The 12 days of Christmas are more expensive this year. *CNBC*. 2021. November, 29. URL: <https://www.cNBC.com/2021/11/29/inflation-is-raising-costs-for-the-12-days-of-christmas.html> (дата звернення: 19.01.2022).
13. Harrison P. Why buying nothing at Christmas is harder than it seems. *Mamamia*. Deakin University. URL: <https://www.mamamia.com.au/how-to-buy-nothing-at-christmas/> (дата звернення: 19.01.2022).
14. Economic Impact Reports. *World Travel & Tourism Council*. URL: <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact/economic-research> (дата звернення: 19.01.2022).
15. Краснодар Т., Захарченко О., Попова Т., Почерніна Н. Соціально-економічний розвиток туризму в Україні. *Socio-economic and management concepts : collective monograph / International Science Group*. Boston : Primedia eLaunch, 2021. Subparagraph 4.4. P. 128–132. DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.I>.

16. Українські курортні готелі показали майже 100% завантаження в новорічний період. *Інтерфакс-Україна*. 2021. 27 січня. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/719322.html> (дата звернення: 26.01.2022).
17. Ворохту, що на Івано-Франківщині, для відпочинку на зимові свята обрали близько 10 тисяч туристів. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3382958-u-kurortnij-vorohti-novoricnorizdvani-svata-zustrili-blizko-10-tisac-turistiv.html> (дата звернення: 26.01.2022).
18. В УЗ рассказали, сколько пассажиров встретят новый год в поездах. *Epravda*. 2021. 31 дек. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2021/12/31/681128/> (дата звернення: 26.01.2022).
19. Сергиенко О. Аналитический календарь: весенний спрос в аптеке. *Аптека.ua*. 2009. № 16 (687). URL: <https://www.apтека.ua/article/36161> (дата звернення: 26.01.2022).
20. Working hours: latest trends and policy initiatives. *Organisation for Economic Cooperation and Development*. URL: <https://www.oecd.org/els/emp/2080270.pdf> (дата звернення: 19.01.2022).
21. Barraclough D. These Were The World's Most Productive Countries in 2020. *Expert Market*. 2021. September, 13. URL: <https://www.expertmarket.co.uk/crm-systems/the-ultimate-guide-to-work-place-productivity> (дата звернення: 26.01.2022).
22. Тимошук М. Головна мета України. Що відрізняє багаті країни від бідних. *Новий час*. 2020. 10 серп. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/produktivnist-praci-i-bidnist-ukrajini-yak-stati-bagatoyu-krajinoyu-novini-ukrajini-50105103.html> (дата звернення: 26.01.2022).
23. Лебич У. Гроші в нікуди: як різдвяні застілля та подарунки б'ють по економіці України. *Segodnya.ua*. 2021. 18 груд. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/dengi-v-nikuda-kak-rozhdestvenskie-zastolya-i-podarki-byut-po-ekonomike-ukrainy-1591770.html> (дата звернення: 26.01.2022).
24. Provisions for MSME Policy in UP Policy White Paper. *Indian Industries Association*. 2017. June. URL: http://iiaonline.in/mkb/MSME_Industrial%20Policy-Research%20&%20White%20Paper.pdf (дата звернення: 19.01.2022).

REFERENCES

1. Ivashchenko M. V. (2010). Motyvy finansovoyi povedinky domogospodarstv ta vplyv neekonomichnyh chynnykiv [Motives of financial behavior of households and the influence of non-economic factors on its nature]. *Problems of the system approach in economy*, 4. Retrieved from http://esteticamente.ru/ejournals/PSPE/2010_4 [in Ukrainian].
2. Baranovsky, O. I. (Ed.). (2019). *Mehanizmy ta instrument reguluvannya struktury i funkcionalnyh transformacij u finansovomy sektori ta strategiya yogo rozbudovy* [Mechanisms and tools for regulating structural and functional transformations in the financial sector and the strategy of its development]. Kyiv: University of Banking [in Ukrainian].
3. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Arosev, G. (2018, November 07). Obорот roghdestvenskih prodagh v FRG moghet prevysit 100 mlrd evro [Christmas sales in Germany may exceed 100 billion euros].

- DW.com*. Retrieved from <https://www.dw.com/ru/оборот-рождественских-продаж-в-фрг-может-превысит-100-млрд-евро/a-46190279> [in Russian].
5. Prazdniki i Amazon – kak zarabotat v samy gharkiy 4 kvartal? (n.d.). [Holidays and Amazon – How to make money in the hottest quarter 4?]. *Moneyhunters*. Retrieved January 26, 2022, from <https://www.moneyhunters.biz/праздники-и-амазон-как-заработать> [in Russian].
 6. Waldfogel, J. (1993, December). The Deadweight Loss of Christmas. *The American Economic Review*, 83 (5), 1328–1336.
 7. V SSHA potrebiteli massovo vozvrashchaut kuplennye podarki v internet-magaziny. (2017, January 9). [In the US, consumers are massively returning purchased gifts to online stores]. *All Retail*. Retrieved from <https://allretail.ua/ru/news/47970-v-ssha-potrebiteli-massovo-vozvrashchayut-kuplennye-podarki-v-internet-magaziny> [in Russian].
 8. Ekonomika Rozhdestva. (n.d.). [The economy of Christmas]. *Knowledgr*. Retrieved January 26, 2022, from <http://ru.knowledgr.com/18085120/ЭкономикаРождества> [in Russian].
 9. Gill, A., & Thomas, M. (2019, December 20). Gift Giving Is Better for Society than Economists Think. *American Institute for Economic Research*. Retrieved from <https://www.aier.org/article/gift-giving-is-better-for-society-than-economists-think/>.
 10. Food for Thought on Waste over Festive Season. (2013, December 23). *UN Environment Programme*. Retrieved from <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/food-thought-waste-over-festive-season>.
 11. *Ogromnye summy: skolko ukraincy vybrasybaut edy posle novogodnih prazdnikov*. (2022, January 09). [Huge sums: how many Ukrainians throw away food after the New Year holidays]. Retrieved from <https://companion.ua/ohromnye-summy-skolko-ukrayntsy-vybrasyvaiut-edy-posle-novohodnykh-prazdnykov/> [in Russian].
 12. Iacurci, G. (2021, November 29). The 12 days of Christmas are more expensive this year. *CNBC*. Retrieved from <https://www.cnbc.com/2021/11/29/inflation-is-raising-costs-for-the-12-days-of-christmas.html>.
 13. Harrison, P. (n.d.). Why buying nothing at Christmas is harder than it seems. *Mamamia*. Deakin University. Retrieved January 19, 2022, from <https://www.mamamia.com.au/how-to-buy-nothing-at-christmas/>.
 14. World Travel & Tourism Council (n.d.). *Economic Impact Reports*. Retrieved January 19, 2022, from <https://wttc.org/Research/Economic-Impact/economic-research>.
 15. Krasnodied, T., Zakharchenko, O., Popova, T., & Pochernina, N. (2021). Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok turyzmu v Ukraini [Socio-economic development of tourism in Ukraine]. In International Science Group, *Socio-economic and management concepts: collective monograph* (pp. 128–132). Boston: Primedia eLaunch. DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.I> [in Ukrainian].
 16. Ukrainski kurortni hoteli pokazaly maizhe 100% zavantazhennia v novorichnyi period. (2021, January 27). [Ukrainian resort hotels showed almost 100% occupancy in the New Year period]. *Interfax-Ukraine*. Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/719322.html> [in Ukrainian].
 17. Vorokhtu, shcho na Ivano-Frankivshchyni, dlya vidpochynku na zymovi sviata obraly blyzko 10 tysiach turystiv. (n.d.). [Vorokhta, Ivano-Frankivsk region, was chosen by

- about 10,000 tourists for winter holidays]. *Ukrinform*. Retrieved January 26, 2022, from <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3382958-u-kurortnij-vorohtinovorichnorizdvani-svata-zustrili-blizko-10-tisac-turistiv.html> [in Ukrainian].
18. V UZ rasskazali, skolko passaghirov vstretyat novy god v poezdah. (2021, December 31). [UZ told how many passengers will meet the new year on trains]. *Epravda*. Retrieved from <https://www.althoughda.com.ua/rus/news/2021/12/31/681128/> [in Russian].
19. Sergienko, O. (2009). Analitichesky kalendar: vesenniy spros v apteke [Analytical calendar: spring demand in pharmacies]. *Apteka.ua*, 16 (687). Retrieved from <https://www.apteka.ua/article/36161> [in Russian].
20. Organisation for Economic Cooperation and Development (n.d.). *Working hours: latest trends and policy initiatives*. Retrieved January 19, 2022, from <https://www.oecd.org/els/emp/2080270.pdf>.
21. Barraclough, D. (2021, September 13). These Were The World's Most Productive Countries in 2020. *Expert Market*. Retrieved from <https://www.expertmarket.co.uk/crm-systems/the-ultimate-guide-to-work-place-productivity>.
22. Tymoschuk, M. (2020, August 10). Golovna meta Ukrainy. Shcho vidriznyae bagati krayiny vid bidnyh [The main goal of Ukraine. What distinguishes rich countries from poor ones]. *New time*. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/experts/produktivnist-praci-i-bidnist-ukrajini-yak-stati-bagatoyu-krajinoju-novini-ukrajini-50105103.html> [in Ukrainian].
23. Lebych, U. (2021, December 18). Groshi v nikudy: yak rizdvyani zastillya ta podarunky byut po ekonomici Ukrainy [Money is nowhere: how Christmas feasts and gifts hit the economy of Ukraine]. *Segodnya.ua*. Retrieved from <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/dengi-v-nikuda-kak-rozhdestvenskie-zastolya-i-podarki-byut-po-ekonomike-ukrainy-1591770.html> [in Ukrainian].
24. Provisions for MSME Policy in UP Policy White Paper. (2017, June). *Indian Industries Association*. Retrieved from http://iiaonline.in/mkb/MSME_Industrial%20Policy-Research%20&%20White%20Paper.pdf.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2022

Стаття пройшла рецензування 06.02.2022

Стаття рекомендована до опублікування 18.02.2022

М. В. ИВАЩЕНКО

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ЭФФЕКТЫ ПРАЗДНОВАНИЙ В НАЦИОНАЛЬНЫХ ЭКОНОМИКАХ

В статье прослежены последствия для экономики нерабочих праздничных дней. Систематизировано разное влияние на отрасли непрерывного производства, сферу

услуг, розничную торговлю и другие отрасли. Прослежен рост уровня цен в связи с избыточным спросом. Обобщены оценки потерь национальных экономик от дополнительных выходных. Обоснована роль производительности труда, компенсирующая потери от сокращения рабочего времени.

Ключевые слова: экономика праздника, сфера услуг, производительность труда, нерациональный обмен ресурсами.

M. V. IVASHCHENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv

ECONOMIC EFFECTS OF CELEBRATIONS IN NATIONAL ECONOMIES

Problem setting. Both scientific articles and the media have long debated the impact of the existing number of holidays in Ukraine on its economic development. At the same time, we meet the idea that there are too many public holidays, and that the welfare of the economy depends more on productivity than on the number of man-hours worked.

Recent research and publication analysis. Research on the impact of public holidays on the national economy is being carried out by both foreign and domestic scholars. But among domestic researchers, this problem has not been sufficiently covered; only some facts and fragmentary analysis of the economic effects of the celebration can be traced in the scientific literature.

Paper objective. The purpose of this article is to reveal the main economic effects arising from changes in the laws of economic relations as the result of public holidays.

Paper main body. Not the whole economy stops during public holidays. Enterprises that have a continuous nature of production that is conditioned by use of specific technologies that take place in the energy, chemical, food, and other industries, continue to operate; homogeneity of basic products, like in the metallurgical industry; the importance of uninterrupted provision of the population with a certain product. The category of “continuous production” includes a number of Ukrainian industries such as metallurgy – one of the main export industries of our country.

The vast majority of services work on holidays. When a part of the economy stops at the holiday, the service sector gets additional opportunities for development. During the holidays transport, supermarkets, warehouses, pharmacies, restaurants, and delivery services go on working as well as recreation, tourism and hotel, and restaurant industries. On the basis of analytical data, the growth of retail trade and services in both Ukraine and Western countries was observed.

The tradition of gift-giving as an irrational exchange of resources, which creates significant social inefficiency, has been studied. The problem of food waste is global which is exacerbated during the Christmas holidays. Time is also among the losses as an economic resource that can potentially be spent on productive work.

As consumption grows, food prices inevitably rise due to excessive demand for them. This is evidenced by the Christmas Price Index which is an economic indicator calculated in the United States and the Consumer Price Indices for goods and services in Ukraine.

The role of labour productivity, which compensates for losses from the reduction of working time, is substantiated.

There was conducted an assessment and comparison of the total losses incurred by the economy from the extra day off in Ukraine and some countries around the world, taking into account the effect of “waiting for the holidays” when workers lose productivity and economic development respectively slows down under such conditions.

Conclusion. Thus, the economic consequences of public holidays need to be studied comprehensively, given the countless number of effects and consequences they cause. The very traditions of celebrations give rise to contradictory economic consequences: the active purchase of souvenirs and gifts with the expense of savings, on the one hand, and the irrational exchange of resources – on the other.

At the same time, the issue of labour productivity is crucial in a country whose high level is able to compensate for economic losses from additional non-working days. Thus, a balanced number of holidays will not be a burden for either households or the national economy as a whole.

Short abstract for an article

Abstract. The article traces the consequences for the economy of non-working holidays. Different influences on the branches of continuous production, services, and retail trade and other branches are systematized. An increase in the price level due to excess demand was observed. Estimates of losses of national economies from additional days are generalized. The role of labour productivity, compensating for losses from the reduction of working hours, is substantiated.

Key words: holiday economy, services, labor productivity, irrational exchange of resources.

Article details:

Received: 27 January 2022

Revised: 06 February 2022

Accepted: 18 February 2022

Рекомендоване цитування: Іващенко М. В. Економічні ефекти святкувань у національних економіках. *Економічна теорія та право*. 2022. № 1 (48). С. 65–80. DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-65.

Suggested Citation: Ivashchenko, M. V. (2022). Ekonomichni efekty sviatkuvan u natsionalnykh ekonomikakh [Economic effects of celebrations in national economies]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 1 (48), 65–80. DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-44.